

ЛІТЕРАТУРА

1. Цимбалюк В.С. Інформаційне право (основи теорії і практики): монографія. Київ: Освіта України, 2010. 388 с.
2. Калінін О.В. Значення громадського контролю за діяльністю правоохоронних органів для розвитку демократичної правової держави. Наука і правоохорона. 2014. № 1 (23). Ч. II. С. 57–60.
3. Шопіна І.М. Підходи до розуміння мети правового регулювання. Право і суспільство. 2011. № 6. С. 45–48.
4. Загуменна Ю.О. Співвідношення правоохоронної функції та правоохоронної діяльності. Актуальні проблеми сучасної науки в дослідженнях молодих вчених: тези доповідей наук.-практ. конф. (Харків, 23 травня 2009 р.). Харків: ХНУВС, 2009. С. 251–254.
5. Соколенко О.Л. Захист прав громадян як ознака та основна функція правової держави. Вісник Харківського національного університету внутрішніх справ. 2012. № 2. С. 92–100.
6. Кодекс адміністративного судочинства України. Відомості Верховної Ради України. 2005. № 35-36, № 37. Ст. 446.

УДК 347.9:004

ІНФОРМАЦІЙНІ ТЕХНОЛОГІЇ В ЦИВІЛЬНОМУ ПРОЦЕСІ:
НОВЕЛИ ТА ПЕРСПЕКТИВИINFORMATION TECHNOLOGIES IN CIVIL PROCEDURE:
NOVELS AND PERSPECTIVESКаламайко А.Ю., к.ю.н.,
асистент кафедри цивільного процесу*Національний юридичний університет імені Ярослава Мудрого*

Статья посвящена исследованию вопросов использования информационных технологий в процессе рассмотрения дел судами как частного проявления общей тенденции информатизации общества. Проанализированы первые результаты работы системы «Электронный суд», обращается внимание на выявленные на практике недостатки и перспективы системы. Особое внимание уделено вопросам использования нового средства доказывания – электронных доказательств.

Ключевые слова: информационные технологии, гражданский процесс, электронный суд, электронные доказательства.

Стаття присвячена дослідженню питань використання інформаційних технологій у процесі розгляду справ судами як окремого прояву загальної тенденції інформатизації суспільства. Проаналізовано перші результати роботи системи «Електронний суд», звертається увага на виявлені на практиці недоліки та перспективи системи. Особливу увагу приділено питанням використання нового засобу доказування – електронних доказів.

Ключові слова: інформаційні технології, цивільний процес, електронний суд, електронні докази.

The article is devoted to the study of the use of information technologies in the process of consideration of cases by the courts as a special case of the general trend of informatization of society embedded in the development strategy both at the level of the European Union and the state of Ukraine. The first results of the work of the pilot project of the Electronic Court system as an element of the Unified Judicial Information and Telecommunication System are analyzed, attention is drawn to the flaws and prospects of the system identified in practice. Particular attention is paid to the use of new mean of evidence – electronic evidence. Formal fixation allowed the full use of such evidence when considering disputes by the court, however, a number of questions arose related to the mechanism for providing such evidence to the court, in particular, with the interpretation of the concept of “original electronic evidence” and “copy of electronic evidence”. In addition, in connection with the entry into force of the Law of Ukraine “On Electronic Fiduciary Services”, an even greater legal uncertainty arose due to the legislative disagreement of the provisions of the Civil Procedure Code of Ukraine and the aforementioned law. At the same time, an analysis of judicial practice leads to the conclusion that, in general, the courts correctly understand the legal regime of electronic evidence and draw attention to their essential features during the consideration of cases on the essence and purpose of examinations. It is concluded that there are broad prospects for the further implementation of information technologies and the feasibility of cooperation in this regard with leading countries that already have experience of such implementation.

Key words: information technologies, civil procedure, electronic court, electronic evidence.

Пошук способів підвищення ефективності діяльності за допомогою новітніх технологій є універсальним трендом сучасності та охоплює фактично всі сфери людської діяльності. Майже кожна наукова чи бізнес-конференція містить доповіді, присвячені питанням впровадження нових технологій, а окремі країни вже нині мають широкий практичний та законодавчий досвід використання ІТ у судочинстві. Аналіз законодавства багатьох держав свідчить про те, що в них поступово з'являються норми, пов'язані з урегулюванням використання ІТ під час розгляду і вирішення справ судом. Зрештою, можна стверджувати, що електронні форми комунікації довели свою ефективність у розгляді справ у недержавних судах, що стало поштовхом до прискореної імплементації в національне процесуальне законодавство відповідних положень [1].

Невпинно зростає увага європейських науковців та законотворців до питань використання сучасних техно-

логій у діяльності різних органів. Зокрема, принципи та цілі Електронної юстиції було затверджено 6 грудня 2013 р. із прийняттям Draft Strategy on European e-Justice 2014–2018 [2]. Основна увага була приділена розвитку і підтримці функціонування Європейського порталу електронного правосуддя задля забезпечення високого рівня поінформованості громадян щодо їх прав і надання їм доступу до широкого спектра інформації і послуг усередині судових систем. Йдеться про інформацію про діяльність органів судової влади, правила звернення до суду, процесуальне законодавство і судові системи країн-членів ЄС, а також суміжні інститути, як-от медіація, представництво в суді тощо. Логічним продовженням стало подальше затвердження Радою ЄС багаторічного європейського плану дій із розвитку електронної юстиції – Multiannual European e-Justice Action Plan 2014–2018 [3] від 16 травня 2014 р.

Стратегія реформування судоустрою, судочинства та суміжних правових інститутів на 2015–2020 рр. передбачає низку заходів із модернізації судової системи та судочинства, а також імплементацію певного міжнародного досвіду у сфері здійснення судочинства, з огляду на забезпечення його ефективності. Ці заходи втілюються у внесенні змін до Конституції України, прийнятті нового Закону України «Про судоустрій та статус суддів», також Закону України «Про внесення змін до Господарського процесуального кодексу України, Цивільного процесуального кодексу України, Кодексу адміністративного судочинства України та інших законодавчих актів», яким було внесено суттєві зміни до процесуального законодавства.

Стратегічними завданнями нової практики судового правозастосування стали підвищення ефективності правосуддя та оптимізація повноважень судів різних юрисдикцій, судових процедур, зокрема: забезпечення широкого використання інформаційних систем (ІС) із метою надання більшої кількості послуг «електронного правосуддя»; створення в судах інформаційних систем електронного менеджменту, зокрема введення повноцінних електронних систем, у тому числі системи електронного документообігу, та відстеження справ (до вищих інстанцій), електронних повідомлень, електронних викликів, електронного розгляду справ (у деяких випадках), електронних платежів, аудіо- та відеофіксації засідань, інформаційної системи внутрішньої бази даних, інформаційної системи законодавчої бази даних [4].

У зв'язку з цим набули значного поширення ініціативи, пов'язані із впровадженням електронних кабінетів різноманітних послуг, електронного уряду, електронного суду тощо. Інформаційні технології виступають каталізатором комунікації, прискорюючи та спрощуючи доступ громадян до тих чи інших послуг, що надаються державою [5; 6].

У зв'язку з надзвичайною актуальністю питань, пов'язаних із розвитком електронного правосуддя, необхідно зазначити, що у вітчизняній науковій літературі не приділяється необхідної уваги, хоча деякі аспекти інформатизації судів висвітлювали у своїх працях О.В. Бринцев [7], В.В. Білоус [8], І. Боголюбський [9], І.О. Ізарова [10, с. 222–227], І.В. Камінська [11], Н.В. Кушакова-Костицька [12] та ін.

Метою роботи є дослідження перших здобутків та перспектив впровадження інформаційних технологій у цивільний процес у контексті законодавства України після змін, внесених Законом України «Про внесення змін до Господарського процесуального кодексу України, Цивільного процесуального кодексу України, Кодексу адміністративного судочинства України та інших законодавчих актів до процесуальних кодексів».

Останнім часом істотно активізувалось запровадження електронної юстиції в Європейському Союзі. Установчими документами ЄС було визначено важливість розвитку та активізації судового співробітництва в цивільних справах, спрощення та полегшення доступу до правосуддя [10, с. 222–227].

Відповідно до Закону України «Про судоустрій та статус суддів», передбачено створення Єдиної судової інформаційно-телекомунікаційної системи (ЄСІТС). У грудні 2017 р., із набранням чинності змін до процесуальних кодексів та інших законів, що стосуються судового процесу, було також визначено рекомендовані строки впровадження ЄСІТС – з 1 січня 2019 р. Тим часом, згідно з наказом Державної судової адміністрації, з 4 червня 2018 р. розпочала роботу система «Електронний суд» як складник ЄСІТС. Як пілотний проект Електронний суд працює у 18 судах: Київський апеляційний адміністративний суд, Апеляційний суд Одеської області, Київський районний суд Одеси, Одеський апеляційний господарський суд, господарський суд Одеської області, Вінницький апеляційний адміністра-

тивний суд, Вінницький окружний адміністративний суд, Донецький апеляційний адміністративний суд, а також районні суди Києва. Деякі із зазначених судів вже брали участь у дослідній експлуатації електронного суду, однак за весь час до них не надійшло звернень за допомогою нової системи.

Правовою підставою діяльності системи «Електронний суд» є Положення про автоматизовану систему документообігу суду [13], затверджене рішенням Ради суддів України від 26 листопада 2010 р. № 30, остання редакція – за рішенням Ради суддів України № 16 від 12 квітня 2018 р. Нею визначено і порядок функціонування відповідної підсистеми на перехідний період до початку діяльності ЄСІТС. Подальше впровадження підсистеми планується згідно з графіком підключення судів України до модуля автоматизованого розподілу справ та інших підсистем автоматизованої системи документообігу суду, затвердженого наказом Державної судової адміністрації України №3339 від 2 липня 2018 р. [14].

Електронний суд дає змогу зареєструвати за допомогою електронного цифрового підпису офіційну електронну адресу, яка в подальшому буде використовуватись із метою обміну документами в електронній формі між судами, між судом та учасниками судового процесу, між учасниками судового процесу. Особам, які зареєстрували офіційні електронні адреси в Єдиній судовій інформаційно-телекомунікаційній системі, суд надсилає будь-які документи у справах, в яких такі особи беруть участь, виключно в електронній формі шляхом їх направлення на офіційні електронні адреси таких осіб, що не позбавляє їх права отримати копію судового рішення у паперовій формі за окремою заявою. Відповідно до ч. 6 ст. 14 ЦПК, адвокати, нотаріуси, приватні виконавці, арбітражні керуючі, судові експерти, державні органи, органи місцевого самоврядування та суб'єкти господарювання державного та комунального секторів економіки реєструють офіційні електронні адреси в Єдиній судовій інформаційно-телекомунікаційній системі в обов'язковому порядку. Інші особи реєструють офіційні електронні адреси в Єдиній судовій інформаційно-телекомунікаційній системі в добровільному порядку.

Станом на жовтень 2018 р. «Електронний суд» дозволяє подати до суду деякі види заяв із використанням шаблонів, які пропонуються системою, сплатити судовий збір онлайн, а також направити додатки в електронному вигляді. Крім того, окремо працюють інші підсистеми, які надають змогу отримати інформацію щодо стадій розгляду судових справ та надсилання процесуальних документів електронною поштою учасниками судового процесу. Наприклад, вирішуючи питання про повернення позовної заяви у зв'язку з невиконанням вимог щодо усунення недоліків, викладених в ухвалі про залишення позовної заяви без руху, суд зазначив, що вказана ухвала 19.09.2018 р. була направлена позивачу з метою виконання в електронній формі на його офіційну електронну адресу *@mail.gov.ua, відповідно до заявки позивача про отримання процесуальних документів в електронному вигляді, при цьому, згідно з довідкою про доставку електронного листа, вищевказана ухвала доставлена до електронної скриньки позивача 19.09.2018 р. о 15:48 [15].

Ще до початку дії нової редакції ЦПК України набула поширення практика направлення судової повістки в електронній формі за допомогою SMS-повідомлення [16; 17]. Крім того, у разі, якщо не має змоги встановити зареєстроване у встановленому законом порядку місце проживання (перебування) фізичної особи, активно використовується виклик відповідача через оголошення на офіційному веб-порталі судової влади [18–20], як це передбачено ч. 10 ст. 187 ЦПК України.

Система «Електронний суд» поки що працює в тестовому режимі та має певні недоліки. Так, є змога зареє-

струвати лише справи та документи у справі. Інші види документів, наприклад, заяву про виправлення у рішенні (ухвалі) описок чи арифметичних помилок, заяву про повернення судового збору, заяву про роз'яснення рішення (ухвали) суду, заяву про розгляд справи за відсутності особи, клопотання про участь у судовому засіданні в режимі відеоконференції тощо, зареєструвати у підсистемі «Електронний суд» поки що неможливо. Крім того, використання системи «Електронний суд» здійснюється лише з подачею документів до суду першої інстанції, тобто відсутня змога застосовувати підсистему, починаючи з апеляційної інстанції. Так, вирішуючи питання про повернення апеляційної скарги, суд зазначив, що станом на 11 жовтня 2018 р. Єдина судова інформаційно-телекомунікаційна система не функціонує, що виключає подання процесуальних документів учасниками справи, зокрема, апеляційних скарг, в електронній формі за допомогою електронного цифрового підпису [21]. Варто звернути увагу, що суди іноді помилково плутають тимчасову відсутність технічної змоги звертатись із заявами та скаргами в електронній формі із формальною вимогою подання саме паперових процесуальних документів до суду. Так, стосовно повернення апеляційної скарги суд зазначив: «Апеляційна скарга ОСОБА_4 подана в електронній формі з електронної пошти mail: *@mail.gov.ua, що не відповідає вимогам ЦПК України щодо письмової паперової форми апеляційної скарги» [22]. Зазначена позиція суду, вочевидь, не відповідає чинному законодавству.

Незрозумілими залишаються деякі специфічні процедури, наприклад, направлення судової справи до експертної установи, якщо надійшла справа через електронний суд. Вже нині є значний обсяг подібного емпіричного матеріалу, який потребує опрацювання та закріплення належних процедур із боку законодавця, оскільки вирішення таких питань роз'ясненнями вищих судів є несумісним із засадами правового регулювання, що діють у вітчизняному процесуальному праві.

Варто звернути увагу на те, що «Електронний суд» – це не монолітна структурна одиниця. Він складається з багатьох програм, додатків та технічних засобів, які інколи не мають внутрішньої узгодженості. Зокрема, чинна система електронного документообігу, яка зберігає всі обліково-статистичні картки справ та всі процесуальні рішення суду в електронному вигляді, не має змоги зберігати записи технічної фіксації судових засідань, а програми фіксації, своєю чергою, не можуть імпортувати інформацію з системи документообігу. Чинна версія електронної пошти, куди потрапляють всі документи в електронній формі, нічим не відрізняється від загальнодоступної електронної пошти та потребує опрацювання всієї кореспонденції в ручному режимі. Така сама ситуація з електронними запитами та відповідями на них, загальним недоліком системи є брак автоматизації багатьох процесів.

Важливим елементом електронного правосуддя є можливість використання електронних доказів. Відповідно до нової редакції ЦПК України, перелік засобів доказування доповнено електронними доказами, які закріплено як самостійний засіб доказування. Відповідно до ст. 100 ЦПК України, електронними доказами є інформація в електронній (цифровій) формі, що містить дані про обставини, що мають значення для справи, зокрема, електронні документи (в тому числі текстові документи, графічні зображення, плани, фотографії, відео- та звукозаписи тощо), веб-сайти (сторінки), текстові, мультимедійні та голосові повідомлення, метадані, бази даних та інші дані в електронній формі. Такі дані можуть зберігатись, зокрема на портативних пристроях (картах пам'яті, мобільних телефонах та ін.), серверах, системах резервного копіювання, інших місцях збереження даних в електронній формі (в тому числі, в мережі Інтернет).

І хоча формальний дозвіл на використання інформації в електронній формі шляхом закріплення електронних доказів серед переліку допустимих засобів доказування є, безумовно, прогресивним кроком, виникла практична проблема у зв'язку зі встановленою законом процедурою подання таких доказів.

Відповідно до ч. 2 ст. 100 ЦПК України, електронні докази подаються в оригіналі або в електронній копії, засвідченій електронним цифровим підписом, прирівняним до власноручного підпису відповідно до Закону України «Про електронний цифровий підпис». Законом може бути передбачено інший порядок засвідчення електронної копії електронного доказу.

Так, у справі визнання інформації недостовірною та зобов'язання її спростувати суд не взяв до уваги відеозапис, оскільки позивач не надав суду підтвердження, що наданий ним відеозапис, яким обґрунтовуються позовні вимоги, є оригіналом, а також не вказав, у разі подання ним копії електронного доказу, наявності у нього або іншої особи його оригіналу [23].

Так само питання щодо належного подання копій доказу виникло у справі про визнання недійсними довірчості, договору дарування та договору купівлі-продажу квартири, витребування квартири з чужого незаконного володіння, визнання права власності на майно у порядку спадкування за заповітом. Суд критично поставився до відеозапису та зазначив, що з матеріалів справи вбачається, що досліджений відеозапис, який зберігається на оптичному диску в електронній формі, є електронною копією, не засвідченою електронним цифровим підписом [24].

Дійсно, на практиці чимало питань, а в науковій літературі ще більше дискусій викликало тлумачення поняття оригіналу. Однак проблема ще більше ускладнюється тим, що 7 листопада 2018 р. втрачає чинність Закон України «Про електронний цифровий підпис», оскільки набирає чинності Закон України «Про електронні довірчі послуги». При цьому перехідні та прикінцеві положення останнього, закріплюючи необхідні зміни до пов'язаних законів, не містять згадки про процесуальне законодавство, а тому питання оригіналу електронного доказу та його електронних копій постає з новою силою.

В аспекті подання електронних доказів привертають увагу положення ст. 17 Закону України «Про електронні довірчі послуги», згідно з якими електронна взаємодія фізичних та юридичних осіб, яка потребує відправлення, отримання, використання та постійного зберігання за участю третіх осіб електронних даних, аналогії яких на паперових носіях мають містити власноручний підпис відповідно до законодавства, а також автентифікація в складових частинах інформаційних систем, в яких здійснюється обробка таких електронних даних та володільцями інформації в яких є органи державної влади, органи місцевого самоврядування, підприємства, установи та організації державної форми власності, мають здійснюватися з використанням кваліфікованих електронних довірчих послуг. Відповідно до ч. 4 ст. 18 Закону України «Про електронні довірчі послуги», кваліфікований електронний підпис має таку саму юридичну силу, як і власноручний підпис, та має презумпцію його відповідності власноручному підпису.

Повертаючись до ст. 100 ЦПК України, яка закріплює вимогу подавати електронні докази в оригіналі, доречно звернути увагу на нову редакцію ч. 1 ст. 7 Закону України «Про електронні документи та електронний документообіг», відповідно до якої оригіналом електронного документа вважається електронний примірник документа з обов'язковими реквізитами, у тому числі з електронним підписом автора або підписом, прирівняним до власноручного підпису відповідно до Закону України «Про електронні довірчі послуги».

Таким чином, з усього наведеного нормативного та технічного масиву інформації можна зробити доволі прості практичні висновки. Як оригінал електронного документа, в розумінні ст. 100 ЦПК України, до суду можна подати будь-який електронний примірник документа, який містить будь-який електронний підпис (а не тільки кваліфікований чи удосконалений). Водночас із метою подання копій документів до суду необхідно буде використовувати прирівняний до власноручного підпис, тобто лише кваліфікований електронний підпис.

Суттєвим недоліком інформації в електронній формі загалом є легкість внесення змін і, як наслідок, відсутність певності в достовірності отриманої інформації. Втім, ситуацію певною мірою може виправити наявність специфічних реквізитів – метаданих, за допомогою яких можна встановити час створення та внесення змін до файлу, комп'ютера, на якому було файл створено чи змінено тощо. На відсутність таких метаданих звернув увагу суд при розгляді справи про визнання недостовірною інформації, зобов'язання спростування та стягнення моральної шкоди. Суд зазначив, що він не бере до уваги подані відповідачем диски, адже вони не мають реквізитів, за допомогою яких підтверджується цілісність цього електронного документа, зокрема позначки про зміни та доповнення та позначки часу документа. Без позначки про зміни та доповнення взагалі неможливо встановити чи спростувати справжність такого документа, адже візуально довести зміни в електронних документах неможливо. Лише такі позначки дають змогу юридично підтвердити наявність змін чи доповнень у документах [25].

Так само у справі про захист честі, гідності та ділової репутації і відшкодування моральної шкоди суд з огляду на відсутність на фотокопіях ідентифікуючої інформації (дата, час та місце) та/або іншої інформації, яка підтверджувала б факт здійснення таких копій у відповідний час, відхилив такі докази [26].

Не можна не врахувати наявних недоліків електронної форми під час оцінки достовірності інформації. Однак здебільшого вони є менш значимими порівняно з оперативністю та іншими перевагами електронного обміну інформацією. Саме тому недоречно розглядати інформацію в електронній формі як недопустиму з мотивів її можливої фальсифікації.

Підпис або печатка, якими посвідчуються традиційні документи, у сучасних реаліях також не можуть бути гарантією незмінності документів. Спеціалісти констатують, що підроблення традиційних документів, напевно,

має не меншу історію, ніж історія писемності [27, с. 56; 28, с. 154–160]. А при виникненні питань щодо авторства та достовірності підпису завжди може бути призначена судова експертиза. Фактично для суду не повинно мати принципового значення, необхідно встановити достовірність підпису в електронному вигляді чи в рукописному. Відмінність лише в експертизі, яку треба призначити, – графологічну чи технічну.

Так, у справі про захист порушених авторських прав, стягнення компенсації та відшкодування моральної шкоди виникло питання щодо авторства на спірні об'єкти авторського права. За результатами проведення комплексної фототехнічної експертизи та експертизи комп'ютерної техніки та програмних продуктів, первинні зображення фотографічних творів «Човники», «Готель» і «Причал» отримано на камеру з серійним номером 2921205428, який належить позивачу, а згідно з висновком експертів № 5862/5863/15-35 від 25.04.2016 р., під час вивчення історії створення фотографічних творів «Човники», «Готель» та «Причал» за метаданими та даними журналу, тег, який відображається в історії обробки файлу, можна стверджувати, що вони створені з первинних файлів формату *CR2, за допомогою програмного засобу Adobe Photoshop. Вказані докази були досліджені судом першої інстанції і по них були зроблені висновки, з якими погодилася і колеґія суддів апеляційної інстанції, що автором спірних фотографічних творів «Човники», «Готель» та «Причал» є саме позивач по справі [29].

Наведені приклади з судової практики демонструють, що з новими законодавчими приписами з'являються і нові процедурні питання, які потребують як наукового осмислення, так і адекватного законодавчого закріплення. Поки що впровадження інформаційних технологій в судочинство в Україні знаходиться лише на початковому етапі. Втім, варто зазначити, що в інших країнах таке впровадження проводилось впродовж більше десяти років шляхом проведення тривалих пілотних проектів із метою визначення найбільш ефективних процедур за допомогою практичного застосування. З огляду на це перспективним та ефективним вбачається співробітництво з країнами, які вже мають практичний та законодавчий досвід впровадження електронного правосуддя, насамперед із країнами ЄС. Як демонструє наш досвід введення електронних платіжних систем, зокрема новітніх Apple Pay та Google Pay, Україна має величезний потенціал для стрімкого та ефективного впровадження найсучасніших технологій, і сфера судочинства не є виключенням.

ЛІТЕРАТУРА

1. Дори Рейлінг. Информационные технологии в судах Европы: мнения, практика и инновации. URL: <http://home.hccnet.nl/a.d.reiling/html/Information%20Technology%20in%20courts%20in%20Europe%20Russian%20version.pdf>
2. Draft Strategy on European e-Justice 2014–2018. Official Journal of the European Union. 2013. 21 грудня. URL: <http://eur-lex.europa.eu/lexuriserv/lexuriserv.do?Uri=OJ:C:2013:376:0007:0011:EN:PDF>.
3. Multiannual European e-Justice Action Plan 2014–2018. EUR-Lex. Access to European Union law. 2014. 14 червня. URL: <http://register.consilium.europa.eu/doc/srv?l=EN&f=ST%209714%202014%20INIT>.
4. Указ Президента України про Стратегію реформування судоустрою, судочинства та суміжних правових інститутів на 2015–2020 рр. URL: <http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/276/2015>.
5. Розпорядження Кабінету Міністрів України від 20 вересня 2017 р. № 649-р «Про схвалення Концепції розвитку електронного урядування в Україні». URL: <http://zakon.rada.gov.ua/laws/show/649-2017-%D1%80>.
6. Про схвалення Концепції розвитку електронної демократії в Україні та плану заходів щодо її реалізації: Розпорядження Кабінету Міністрів України від 8 листопада 2017 р. № 797-р. URL: <http://zakon.rada.gov.ua/laws/show/797-2017-%D1%80>.
7. Бринцев О.В. «Електронний суд» в Україні. Досвід та перспективи: монографія. Х.: Право, 2016. 72 с.
8. Білоус В. В. Інноваційні напрямки інформатизації судочинства. URL: http://www.nbuv.gov.ua/old_jrn/Soc_Gum/Tpsek/2011_11/Bilous.pdf.
9. Боголюбский И. Электронный суд в Украине: возможности, проблемы, перспективы. Судеб. юрид. газ. 2016. № 13 (331). URL: <http://sud.ua/newspaper/2016/04/89028elektronnij-sud-v-ukraine-vozmozhnosti-problemiperspektivi>.
10. Ізарова І. Розвиток електронного правосуддя в цивільних справах в європейських країнах. Юридичний вісник. 2014. № 6. С. 222–227.
11. Камінська І.В. «Електронний суд» як гарантія доступності правосуддя. Вісник Академії адвокатури України. 2013. № 3(28). С. 52–60.
12. Кушакова-Костицька Н.В. Електронне правосуддя: українські реалії та зарубіжний досвід. Юридичний часопис Національної академії внутрішніх справ. 2013. № 1. С. 103–109.
13. Положення про автоматизовану систему документообігу суду. URL: <https://court.gov.ua/sudova-vlada/969076/polozhenniapasds/>.
14. Наказ Державної судової адміністрації України №339 від 2 липня 2018 р. URL: https://dsa.court.gov.ua/dsa/inshe/14/N_339_18.

15. Ухвала Юр'ївського районного суду Дніпропетровської області від 05.10.2018 по справі № 198/641/18 URL: <http://www.reyestr.court.gov.ua/Review/76941764>.
16. Ухвала Жовтневого районного суду м. Харкова від 21.07.2016 р. по справі № 639/9511/15-ц URL: <http://www.reyestr.court.gov.ua/Review/59089585>.
17. Ухвала Жовтневого районного суду м. Кривого Рогу від 06.03.2017 р. по справі № 212/705/17-ц URL: <http://www.reyestr.court.gov.ua/Review/65154850>.
18. Заочне рішення Борівського районного суду Харківської області від 12.06.2018 р. по справі № 614/320/18. URL: <http://www.reyestr.court.gov.ua/Review/74654073>.
19. Заочне рішення Рахівського районного суду Закарпатської області від 30.10.2018 р. по справі № 305/1097/18. URL: <http://www.reyestr.court.gov.ua/Review/77484162>.
20. Заочне рішення Дружківського міського суду Донецької області від 30.10.2018 р. по справі № 229/4076/18. URL: <http://www.reyestr.court.gov.ua/Review/77482802>.
21. Ухвала Донецького апеляційного суду від 11.10.2018 р. по справі № 226/1867/18. URL: <http://www.reyestr.court.gov.ua/Review/77067702>.
22. Ухвала Апеляційного суду Донецької області від 29.08.2018 р. по справі № 226/1867/18. URL: <http://www.reyestr.court.gov.ua/Review/76110563>.
23. Постанова Апеляційного суду Черкаської області від 16.10.2018 р. по справі № 793/1700/18. URL: <http://www.reyestr.court.gov.ua/Review/77134928>.
24. Рішення Кіровського районного суду міста Дніпропетровська від 01.06.2018 р. по справі № 203/4534/16-ц. URL: <http://www.reyestr.court.gov.ua/Review/74539481>.
25. Рішення Івано-Франківського міського суду Івано-Франківської області від 02.03.2018 р. по справі № 344/14572/16-ц. URL: <http://www.reyestr.court.gov.ua/Review/72650769>.
26. Рішення Самарського районного суду м. Дніпропетровська від 24.04.2018 р. по справі № 206/6187/17. URL: <http://www.reyestr.court.gov.ua/Review/73739751>.
27. Косо́вец А.А. Правовое регулирование электронного документооборота. Вестник МГУ. Сер. Право. 1997. № 4. С. 53.
28. Шишаева Е.Ю. Правовое регулирование использования электронного документа в предпринимательской деятельности: дис. ... канд. юрид. наук: 12.00.03. М., 2005. 226 с.
29. Постанова Апеляційного суду міста Києва від 06.06.2018 р. по справі № 755/22219/14ц. URL: <http://www.reyestr.court.gov.ua/Review/74599000>.

УДК 347.9

НЕПРИПУСТИМІСТЬ ЗЛОВЖИВАННЯ ЦИВІЛЬНИМИ ПРОЦЕСУАЛЬНИМИ ПРАВАМИ ЯК НОВЕЛА ЦИВІЛЬНОГО ПРОЦЕСУ

UNCERTAINTY OF CIVIL PROCESSUAL RIGHTS ABUSE AS A NOVEL OF CIVIL PROCESS

Ковтунович Т.О., студентка

Національний університет державної фіскальної служби України

Дяченко С.В., к.ю.н.,

доцент кафедри цивільного права та процесу

Національний університет державної фіскальної служби України

Стаття присвячена новій категорії в цивільному процесі – «зловживання цивільними процесуальними правами», яку було введено разом із новою редакцією Цивільного процесуального кодексу. Проаналізовано чинні зміни, а також судову практику, що утворилася за період нововведень. Ця тема є актуальною, адже під час здійснення цивільного судочинства часто виникала потреба переносу судового засідання у зв'язку з цілеспрямованими діями сторін і суд не міг завадити цьому. Нововведення встановлюють відповідальність за такі порушення у вигляді відхилення позову, штрафу, дисциплінарної відповідальності, оплати судових витрат.

Ключові слова: зловживання, цивільний процес, нововведення.

Статья посвящена новой категории в гражданском процессе – «злоупотребление гражданскими процессуальными правами», которая была введена вместе с новой редакцией Гражданского процессуального кодекса. Проанализированы изменения в кодексе, а также судебная практика, сложившаяся за период нововведений. Данная тема является актуальной, поскольку мы сталкивались с необходимостью переноса судебного рассмотрения дела в связи с целенаправленными действиями других сторон и фактически суд никак этому помешать не мог. Нововведения улучшают ситуацию, наделяют суд правом применять к нарушителям меры ответственности в виде отклонения иска, штрафа, дисциплинарного наказания, оплаты судебных расходов.

Ключевые слова: злоупотребление, процессуальные права, нововведения, ответственность.

The article is devoted to the novel of civil process in Ukraine – abuse of civil procedure rights, which was added to the Civil Process code of Ukraine in 15 December 2017. The point is that it is a big step for Ukraine in making judiciary more lawful and quicker, especially mentioning that this novel should have been implemented much earlier because many of court proceedings were taking much more time than it should be caused by the absence of legal possibility for judges and parties to act properly. These changes and practice of their using by judges were analyzed in the article. The Civil Process code of Ukraine establishes some types of punishment for persons who abused these norms – deviation of issue, fine, disciplinary punishment, payment of judicial expenses, etc.

There are not a lot of judgments about this issue, but we can find out that fine is the most common method of punishment.

We can explore effectiveness of some amendments only through the practice and particular judgments in this sphere. Examples could give us information about some imperfections and gaps in the legislations. They can give us the conclusion that despite the year passing from applying mentioned changes judges don't actually want to use them, which can be observed by analyzing the court solutions, because on dozens of thousands of them, there are only a very few that matter the abuses of civil procedure rights.

Key words: abuse, civil process, civil processual rights, practice.